

Т. Хасенқызы¹, А.С. Акрамова²

ал-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы қаласы, Қазақстан
(E-mail: baladream@mail.ru, akramova_@mail.ru)

Педагогикалық-психологиялық қызметте цифрлы білім беруді пайдалану мүмкіндіктері

Аңдатпа. Мақалада педагогикалық-психологиялық қызметті цифрлы білім беру арқылы жүргізудің ерекшеліктері қарастырылады. Нақтырақ айтқанда, цифрландыруға өтудегі Қазақстанның деңгейі әлемдік деңгеймен салыстырыла отырып, цифрлық технологиялар, электрондық құралдар, жүйелер, құрылғылар, тұтастай алғанда, адамдар өмірінің барлық салаларына әсер ететін ресурстар мен ақпарат сипаты сараланады. Цифрлы білім берудегі цифрлық шығармашылықтың маңыздылығы мен олардың түрлері жіктеліп көрсетілген. Педагогикалық-психологиялық қызмет ұғымына жан-жақты түсініктер беріле отырып, оның негізгі бағыттары мен моделі берілген. Сонымен қатар, педагогикалық-психологиялық қызметті цифрлы ұйымдастыруға ықпал ете алатын, жетекші психологиялық мобильді қосымшалар мен платформалар анықталып, олардың ерекшеліктері талданады. Педагогикалық-психологиялық қызметті цифрландыруға қатысты бітіруші түлектердің ойын білу мақсатында сауалнама жүргізіліп, сауалнама нәтижелері диаграммалар арқылы беріледі. Мақаланың қорытынды бөлімінде автор тарапынан педагогикалық-психологиялық қызметті оңтайлы цифрландыруға арналған бірнеше ұсыныстар беріледі.

Түйін сөздер: Педагогикалық-психологиялық қызмет, цифрлы технологиялар, педагогикалық-психологиялық қызметті цифрландыру, цифрлы білім беру мүмкіндіктері, педагогикалық-психологиялық мобильді қосымшалар.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-6895-2023-145-4-229-243>

Кіріспе

Бүгінгі күні ғаламтор желісі дамушы елдерде жылына 25%-ға дейінгі қарқынмен өсіп келеді. Барлық әлемдік деректердің 90%-ы соңғы екі жылдың ішінде ғана жасалған. Қазіргі күннің өзінде IT Analytics мәліметтері бойынша, 2019 жылы белсенді IoT құрылғыларының саны 26,66 миллиардқа жетті. Әр секунд сайын 127 жаңа құрылғы интернетке қосылады. 2020 жыл ішінде — сарапшылардың бағалауы бойынша 31 миллиард IoT құрылғысы орнатылып, 2021 жылға қарай бүкіл әлем бойынша 35 миллиард интернет құрылғылары орнатылған. Ал дүние жүзіндегі интернетке қосылған құрылғылардың (IoT) жалпы орнатылған базасы 2025 жылға қарай 30,9 миллиард бірлікті құрайды деп болжануда. Яғни, ғаламтормен жұмыс жасау мүмкіндігі жылдан жылға артпаса, кемімейді.

Цифрландыруға күш салу адами капитал белсенді түрде дамитын – болашақтың білімі мен дағдылары ерте жастан бастап тәрбиеленетін, автоматтандыру және басқа да жаңа технологиялар есебінен кез келген жұмыстың тиімділігі мен жылдамдығы артатын жаңа қоғамды құруға алып келеді.

Өзгерістер соңғы жылдары әртүрлі салалада қолданылатын көптеген технологиялық инновациялардың енгізілуімен туындаған. Өндіріс және қосымша құнды алу тәсілдері түбегейлі өзгеруде, адамдардың білімі мен еңбек дағдыларына жаңа талаптар пайда

болуда. Жасанды интеллект мүмкіндіктерін пайдалана отырып, ғаламторлық кезеңнің болашағын қалыптастырып, өнімділіктің революциялық өсуін қамтамасыз етеді. 3D басып шығару технологиясы бүгінгі күннің өзінде авиация, логистика, биомедицина және автомобиль өнеркәсібі секілді салалардың трансформациялануына ықпал етуде.

Бүгінде цифрландыру үдерісі әлемде барлық елдерге әсер етеді. Сонымен қатар әрбір ел цифрлық дамудың басымдықтарын өзі айқындайды. Әлемдегі 15-тен астам мемлекет қазіргі уақытта ұлттық цифрландыру бағдарламаларын іске асыруда. Қытай, Сингапур, Жаңа Зеландия, Оңтүстік Корея және Дани ұлттық экономикалары цифрландыру бойынша алдыңғы қатардағы елдер болып табылады. Қытай өзінің «интернет плюс» бағдарламасында цифрлық индустрияны дәстүрлі индустриямен біріктірген, Канададағы Торонтода ақпараттық-коммуникативті технологиялар хабын (hub) жасады, Сингапур драйвері АКТ болып табылатын «ақылды экономиканы» қалыптастырады, Оңтүстік Корея «Креативті экономика» бағдарламасында адами капиталды, кәсіпкерлікті дамытуға және АКТ саласындағы жетістіктерді таратуға бағдарланады, ал Дания мемлекеттік секторды цифрландыруға баса назар аударуда [1].

Қазіргі қоғамда білім беру – басты басымдықтардың бірі, ал білім беру процесінде дамып келе жатқан зияткерлік мүмкіндіктер кез-келген ұйымның құнды активі болып табылады. Бүгінгі күні ақпараттар ағынының көлемі қаншалықты ұлғайса, онлайн білім беруге, қашықтықтан білім алу мүмкіндіктеріне сұраныстар да соншалықты көбейген.

Цифрлық технологиялар, электрондық құралдар, жүйелер, құрылғылар, тұтастай алғанда, адамдар өмірінің барлық салаларына әсер ететін ресурстар мен ақпарат сипатын өзгертіп қана қоймай, білім беру жүйесін түбегейлі өзгертетін, жаңа мүмкіндіктер беретін, оқу-тәрбие процесін жақсартатын жаңа перспективаларды ашады. Зерттеушілердің ойынша, цифрлық сауаттылық білім беру жүйесінде игерілетін және цифрлық дәуірге өтуге мүмкіндік беретін маңызды құзыреттердің бірі болып табылады [2].

Цифрлы білім беру ұғымы педагогтердің білім алушыға интерактивті тақтамен сабақ өтіп, дербес компьютерлермен бейнероликтерді көрсетіп қана қоюымен шектелмейді. Білім беру үдерісінде педагог – тек пәнді «оқытушы» ғана емес, оған қоса білім алушының өздігінен білім алуына «бағыт беруші – тәлімгер, куратор, тьютор» болуы керек, әсіресе, бүгінгі білім беруде көбіне екінші нұсқа басымырақ. Сол себепті, Төртінші өнеркәсіптік революция (Индустрия 4.0) жүріп жатқан уақытта, педагогтер цифрлы білім беру инструменттері мен ресурстарын жоғары деңгейде пайдаланып қана қоймай, сонымен қатар, сыныптың және әрбір жеке оқушының қажеттіліктері мен дайындық деңгейіне сәйкес цифрлы дидактикалық материалды өз бетінше және шығармашылықпен дамыту мүмкіндігіне ие болуы тиіс.

Дегенмен, цифрлы технологияларды білім беру үдерісінде шығармашылықпен қолдану өте маңызды. Сонымен қатар, ғалымдар оны шығармашылықтың жаңа түріне балайды. Еуропалық зерттеушілердің пікірінше, 21 ғасырда білім беруді цифрлы технологияны шығармашылықпен қатар қоя отырып ынталандыру қажет, себебі ол өзгермелі, белгісіз, күрделі және екіұшты әлемнің мәселелерін шешуде цифрлы құралдар мен жасанды интеллектпен қатар ресми түрде негізгі құзыреттіліктердің қатарына жатқызылған [3]. Цифрлық қоғамда шығармашылық тұжырымдамасы қайта қарастырыла отырып, жаңа технологиялар пайдаланушыларға проблемаларды шешудің инновациялық тәсілдерін жобалауға, қызметтің сипатын өзгертуде және оның шекарасын кеңейтуде мүмкіндік беретін құралға айналғанын, жалпы айтқанда, технологияның қолжетімділігі шығармашылық процестерге айтарлықтай әсер ететіндігі байқалған.

Цифрлық шығармашылық білімге қатысты цифрлық технологиялармен делдал бола отырып, мақсатты шығармашылық қызмет ретінде түсіндіріледі, оның барысында оқушыға қатысты құнды нәтижелер қол жеткізіледі. Бұл тұжырымдама мұғалімнің инновациялық ойлауымен, ғылыми және әдістемелік қызметімен тікелей байланысты.

Ресей ғалымдары Ахметжанова Г.В., Емельянова Т.В. өз еңбектерінде цифрлық шығармашылықтың саласын әдістемелік, дидактикалық, технологиялық, коммуникативті (ұйымдастырушылық) деп төртке жіктейді.

Мұндағы, әдістемелік цифрлық шығармашылық - бұл педагогтің кәсіби шеберлік деңгейін арттырудың шарты және авторлық бағдарламаларды, элективті курстарды әзірлеуде, конференцияларды, шеберлік сыныптарын, іскерлік ойындарды, шығармашылық ой фестивальдерін, онлайн-форматтағы пәндік олимпиадаларды дайындау және өткізу процесінде көрініс табатын деңгейдің көрсеткіші. Мұғалімдердің сандық әдістемелік шығармашылығының өнімі электронды әдістемелік портфолио, сценарийлер, ақпараттық каталогтар, соның ішінде статистикалық және анимациялық графикалық кескіндер, бейне фрагменттер, навигациялық панель, гипермәтіндік таңбалар болуы мүмкін.

Дидактикалық цифрлық шығармашылық - оқу материалын іріктеу, құрылымдау және оның негізінде инновациялық цифрлық өнімдерді, мысалы, дамушы және проблемалық жағдайларды, анықтамалық материалдарды, фондық музыканы, анимациялық кейіпкерлерді және т.б. қамтитын компьютерлік дидактикалық ойындарды құруды білдіретін педагогтердің цифрлық шығармашылығының шексіз түрі. Сонымен қатар, мұнда өз бетінше және тапсырмаға сәйкес эксперименттер жүргізу, топтық және жеке жұмыс барысында объектілерді модельдеу әрекеттері де жатады.

Технологиялық цифрлық шығармашылық - педагогикалық технологиялар мен жобалау саласында жүзеге асырылатын, білім алушылар мен білім алушылардың қызметін кешенді түрде қамтитын педагогикалық цифрлық шығармашылықтың ең күрделі түрі болып табылады. Мұнда өнім біріктірілген сабақ ретінде де, оқытудың жаңа ақпараттық технологиясы болуы мүмкін.

Коммуникативті (ұйымдастырушылық) шығармашылық, педагогикалық мақсатқа сай және тиімді қарым-қатынас, қашықтықтан кері байланыс мәселесін шешумен сипатталады. Шығармашылықтың бұл түрінің өнімі - онлайн режимінде мұғалімдер мен студенттердің өзара әрекеттесуінің тиімділігін арттыратын білім беру процесіне қатысушылардың функцияларын жоспарлаудың, бақылаудың, бөлудің электронды құралдары [4].

Материалдар мен әдістер

Цифрлық оқыту жалпыға бірдей білім алуға қол жетімділікті арттыру тұрғысынан көптеген артықшылықтар береді деп күтілуде. Потенциалды артықшылықтар әртүрлі білім көздерін қамтиды, әсіресе, географиялық шектеудің болмауы, икемді сабақ кестесі және оңай жекелендіруге болатын әдістер, сондай-ақ педагогтерге әртүрлі елдердің әріптестерімен және студенттерімен пән мазмұнын бөлісу және жасау мүмкіндігі бар. Ең бастысы, цифрлық қолдау арқылы оқыту білім беру мекемелері мен студенттер үшін шығындарды азайтады, сондай-ақ жұмысқа орналасу мүмкіндігін арттырады және халықтың қолайсыз топтарындағы адамдардың әлеуметтік интеграциясын жақсартады деп саналады.

Алайда теңдікке мұндай әсер ету білім беру инфрақұрылымы мен адам ресурстарына тұрақты инвестицияларды қажет етеді. Нәтижесінде, цифрлық технология оқушының жай ғана ақпарат алуына немесе оқушының қайталай алатынына емес, не істей алатынына көбірек бағытталған оқыту мен бағалаудың жаңа әдістерін қолдануға мүмкіндік береді деп күтілуде.

Бүгінгі күні ақпараттық-коммуникациялық, цифрлық технологиялар білім беру саласын дамытудың бірден бір негізгі механизмі екендігі анықталып отыр. Қала ғана емес, ауыл аймақтық мекендерде де цифрлық білім беру ресурстарын пайдалану жөніндегі қызметін жандандыру өте өзекті. Сондай-ақ, студенттер арасында жүргізілген сауалнама электронды мазмұнды қолдана отырып оқыту оларды цифрлық білім беру ресурстарымен ұсынылған оқу олардың ерекше қызығушылығын оятқандығын көрсетті [5].

Әдетте АКТ педагогтер мен студенттердің мүмкіндіктерін кеңейте алады және олардың жалпы әсері оң деп саналады. Алайда, АКТ-ның оқу процесіне қосқан үлесі туралы ғылыми дәлелдер аз. Тиісті көрсеткіштердің болмауына байланысты АКТ әсерін

өлшеу әлі де қиын, сондықтан талқылауға ашық болып табылады. Дәлелдер көбінесе нақты әсерді емес, қабылданған әсерді түсіндіретін пікірге негізделген зерттеулерден алынады. Кейбір сарапшылар оларды қандай да бір трансформациялық әлеуетке ие емес, бар оқу процестерін қолдау және жақсарту құралдары ретінде сипаттайды. Зерттеулер себеп-салдар байланысын орнатпай-ақ шағын оң білім беру нәтижелерін табуға бейім (яғни, тиімдірек мектептер мен мұғалімдердің АКТ және цифрлық технологияларды тиімді пайдалану ықтималдығы жоғары болуы мүмкін). Сонымен қатар, цифрлық оқытудың экономикалық артықшылығы екі жақты. Жақында жүргізілген салыстырмалы зерттеу онлайн оқыту тиімдірек деген идеяға, фактілерге емес, түйсікке негізделгенін көрсетті, өйткені қазіргі зерттеулердің көпшілігінде қатаң бақылау жоқ және студенттердің өздігінен алынған деректерді ғана пайдаланады.

Н.А. Морееваның ойынша, педагогикалық-психологиялық ғылымда өңделген қызмет принципіне сәйкес болашақ педагог-психологтарды мектептегі білім беруде инновациялық жағдайларда оқыту, жеке тұлғаларының шығармашылық қасиеттерінің дамуы тек қоғамдық тәжірибені меңгеру, болашақ педагог-психолог мамандардың өздерінің белсене қызмет етуі арқылы жүзеге асатын меңгеру негізінде ғана жүре алады. Адамзат мәдениетінің қол жеткізулеріне ие болу үшін әр жаңа ұрпақ осы қол жеткізулер үшін істелген қызметке ұқсас қызметті жүзеге асыруы керек. Осыған байланысты болашақ педагог-психолог мамандардың мамандандырылған қызметіне сәйкес оқу қызметін ұйымдастыру маман даярлау жүйесінің қажетті кешені болып табылады [6]. Яғни, болашақ педагог-психолог мамандардың әр ағымын, М. Жұмабаев айтқандай, өзімізден кейінгі ұрпаққа даярлауымыз шарт.

Ендеше, педагогикалық-психологиялық қызметті цифрландыру мәселесін қарастырудан бұрын, педагогикалық-психологиялық қызметке сипаттама жасағанымыз жөн болар.

Білім беру жүйесіндегі педагогикалық-психологиялық қызмет ғылыми, қолданбалы және практикалық болып үшке бөлінеді.

Ғылыми – білім берудегі психологиялық қызмет мәселелерінің зерттелуін, теориялық және әдіснамалық негіздемесін, психодиагностика жасау, қазіргі мектептегі білім берудің нақты жағдайына сай психологиялық білімді қолдану түрлері мен әдістерін дамыту немесе білім беру, білімдегі педагогикалық-психологиялық қызметтің аймақтық жүйесіндегі жұмыстарына тікелей қатысты және психологиялық түзетулерді қамтиды.

Қолданбалы – оқыту мен тәрбиенің, оқулықтың, дидактикалық және әдістемелік материалдардың, оқу бағдарламаларының психологиялық негіздерін жасау және оны талдауды қоса алғандағы барлық үрдістерін психологиялық жағынан қамтасыз ету.

Практикалық – психологтардың білім беру мекемелеріндегі балабақшалар, мектептер, гимназиялар мен интернаттағы психологиялық қызметі сияқты еліміздің білім кеңістігіндегі біртұтас тікелей құрылым күйінде жобаланады. Бұлардың әрқайсысы білімдегі педагогикалық-психологиялық қызметтің тиімділігіне кепілдік бере отырып, өздеріне қатысты да тиісті мәселелерде бірлесіп жұмыс істеуді нақты білуі тиіс [7].

Сондай-ақ білім беру мекемелеріндегі педагог-психолог қызметінің міндеттер төмендегідей:

- оқытудың барлық кезеңдерінде балаларға қажетті жағдайларды жеке көмек беру үшін педагогикалық-психологиялық зерттеуді жүзеге асыру;
- психологиялық ғылымның жетістіктерін негізге ала отырып, мектеп оқушыларының әркелкі жас кезеңінде жан-жақты, тұлғалық, интеллектуалды дамуын қамтуға ықпал етеді;
- білім беру мекемесінің әкімшілігі мен педагогтердің сұраныстары бойынша оқушылармен, өзге педагогтермен, ата-аналармен психологиялық сақтандыру, диагностикалық, түзеу және кеңес беру жұмыстарын жүргізеді, білім алушылардың интеллектуалды, тұлғалық, эмоциялық және ерік-жігер ерекшеліктерін, олардың қызығушылықтары мен қабілеттерін зерттейді;
- оқуға психологиялық дайындық жеткіліксіздігін ерте анықтауды мақсат ете отырып, бірінші сыныпқа бала қабылдауға қатысады;

- педагогикалық кеңестің әдістемелік бірлестіктердің, сыныптардағы, сондай-ақ мектептегі ата-аналар жиналыстарына қатысады, оқушыларға ықпал етіп, жеке көмек көрсетуге байланысты негізгі проблемаларды шешуге арналған педагогикалық консилиумдар мен педагогикалық кеңеске қажетті ақпараттарды дайындайды;

- мектепте педагог-психология бөлмесін құруды және қажетті құжаттарды сақтауды, оларды дұрыс пайдалануды қамтамасыз етуді жауапкершілігіне алады.

Көрнекті психолог, профессор С.М. Жақыповтың еңбегінде оқу процесінің педагогикалық-психологиялық модельдеудің қызметтік деңгейінің бірінші сатысы оқытушы мен оқушылардың ішкі жүйелік қарым-қатынасы ретінде білімнің мазмұндық жанамалығы, оқытудың әдіс-құралдары көрсетілетіндігі айтылады. Оқу процесі жүйесінің құрылымдық бағдарын анықтай отырып, білімнің объективті және субъективті мазмұндылығын айыру қажеттілігі туындайды.

Педагогикалық-психологиялық қызметтің негізгі бес бағыты айқындалған:

1. Педагогикалық-психологиялық диагностика – жеке адамның даму ерекшеліктері, белгілі бір психологиялық қалыптасуын, жас ерекшелігіне сай дағды, іс-әрекетінің сәйкестігін әртүрлі әдіс-тәсілдер негізінде зерттеу.

2. Педагогикалық-психологиялық профилактика – дезадаптация, белгілі бір жағдайға бейімделудің алдын алу немесе жағымды психологиялық жұмысбастылық деңгейін төмендету мен оның алдын алу жұмыстарын жүзеге асыру.

3. Педагогикалық-психологиялық коррекция – баланың санасына мақсатты түрде оң әсер ету, оның негізгі деңгейге, әрі жас ерекшеліктеріне сәйкес теңестірушілік жұмыстарды жүзеге асыру.

4. Педагогикалық-психологиялық кеңес беру – педагогтерге, ата-аналарға, білім алушыларға қажетті ақпараттарды бере отырып, өмірінде кездесетін қайшылықтарды, өтпелі кезеңдерді жеңуге, әрі сапалы нәтижеге жетуіне ықпал ету.

5. Педагогикалық-психологиялық терапия – тұлғаның сапалық тұрғыдан өзгеруіне байланысты мәселелерді жүзеге асыруға бағытталады.

Осыған орай орта білім беру мекемелерінде педагог-психолог әлеуметтік-психологиялық жұмыстарды атқарады:

- Әлеуметтік-психологиялық ағарту шаралары. Дәріс, семинар түрлеріндегі ақпараттық іс-шаралар. Дәріс мазмұны нақты мысалдарды бейнелейтін көрнекіліктермен, озық техникалық мүмкіндіктерді пайдаланумен байланыстыру керек.

- Педагогикалық-психологиялық кеңестер жеке сипат алуы керек. Нақты мәселе бойынша берілетін кеңестер мәселенің шешілуіне сендіре білу арқылы кәсіби білікті түрде жүзеге асырылуы тиіс.

- «Ашық әңгіме» пікірталасы – ортақ мақсат біріктірген ата-аналардың көңіліндегі түйткілдерін ортаға салып, бір-бірімен пікір алмасу.

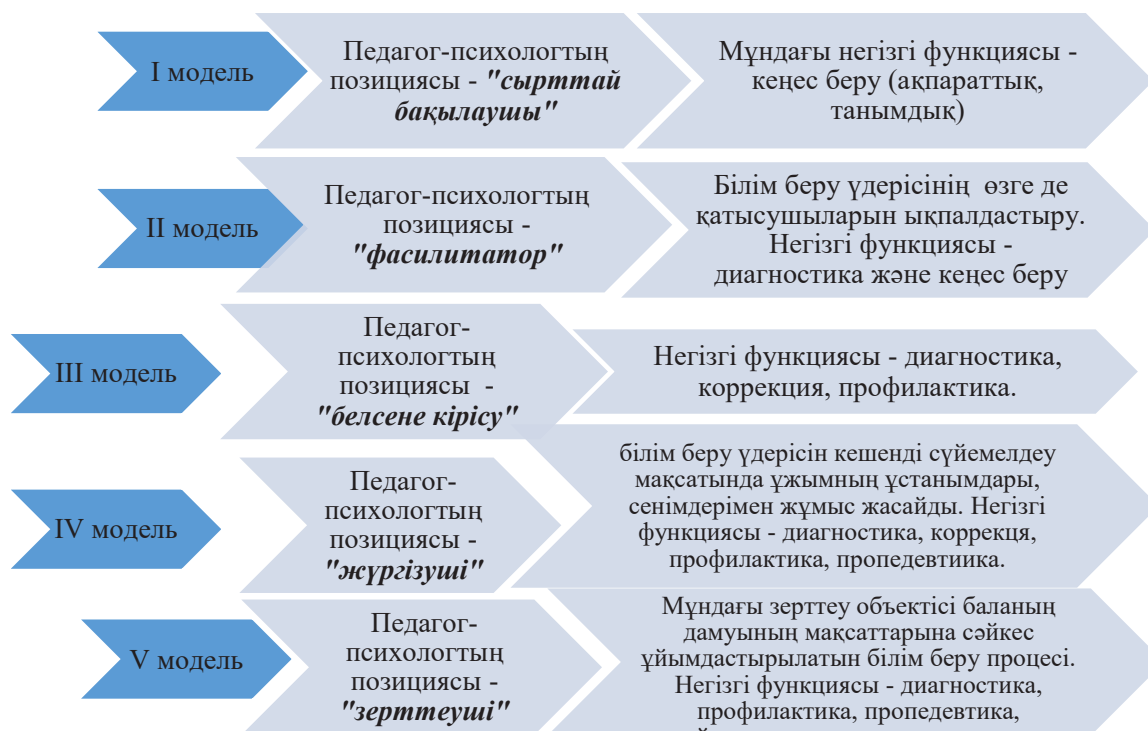
- Психогимнастика – бұл баланың көңіл-күйін реттеуге арналған жаттығулар кешені. Негізгі мақсаты – қарым-қатынас барысындағы кедергілерді жеңу, өзін және басқаларды түсіне білуін жетілдіру, өзін-өзі таныта білу мүмкіндіктерін жасау.

- Педагогикалық-психологиялық тренинг – қолданбалы психология ғылымының белсенді әдістерінің бірі. Басты мақсаты – қарым-қатынас іскерлігін дамытуға, сезімталдықты жетілдіруге және мінез-құлықты реттеуге бағытталған [8].

Педагог-психолог маманның іс-әрекеті әлеуметтік ортаның әлеуметтік-мәдени жағдайын оңды өзгертуге мақсатты түрде педагогикалық-психологиялық тұрғысынан бағытталған.

Жоғарыда аталған педагог-психологтың қызметінен маманның негізгі кәсіби мақсаттарын айқындауға болады:

- Білім алушының жеке-тұлғалық, рухани өсуіне жайлы климат жасау;
- Білім алушылар мен оқытушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыру;
- Педагогикалық және оқушылар ұжымымен, ата-аналармен, қоғам өкілдерімен байланыса отырып қызмет жасау. Педагог-психолог өзінің кәсіби функциясын жүзеге асыруда бірнеше модельдерді пайдаланады (1-сурет):

Сурет 1. Педагог-психологтың кәсіби функциясының модельдері

Ендеше, жоғарыда қарастырылғын педагог-психологтың қызметін цифрландыру мүмкін бе? Технологиялық және ақпараттық революция дәуірінде адамдардың сұраныстары мен мәселелері өзгерді – демек, педагог-психологтардың қызметі де енді бір орында тұра алмайды. Виртуалды шындық пен жасанды интеллект шынайы маманды алмастыра алады ма?

Кез келген дағдарыс – әрқашан жаңа мүмкіндіктер, дамудың жаңа кезеңі екендігін еске ала отырып, оған көптеген тарихи дәлелдер келтіре аламыз.

Тарихи дәуірлердің өзгеруімен бірге адамдардың әр ұрпағы сырттан да, іштен де келетін жаңа қиындықтарға тап болды. ХХ ғасырдың басында моральдық догмалардың қаттылығы және әйелдер құқығының бұзылуы Фрейдті психоанализ жасауға шабыттандырған истерикалық бұзылуларды бірінші орынға шығарды, осылайша психотерапия пайда болды. Соғыстан кейінгі жылдары өмірдің ауырлауы, мәнінің жоғалуы, жақындарынан айырылған адамдардың жалғызсырауы – оларға көмектесу қажеттілігін туындатты. Бұл тұста, Виктор Франкл экзистенциалды талдауды немесе логотерапияны құрып, ол тіпті ең қиын жағдайларда да өмірдің мәнін іздеуге бағытталған теорияны ұсынды. Жалпы тарихта мұндай мысалдар өте көп, бірақ нәтиже бір: сұранысқа жауап ретінде әрқашан ұсыныс туады.

Өткен ғасырдың аяғынан бастап психикалық бұзылулардың жаңа легі - депрессия мен мазасыздық басталды. Біз бүгінгі күні ақпаратқа қаныққан, кішкентай хабардың бірден тарап кететін, халықтың, әсіресе көрішу көз бен естуші құлақтың аса көптігі кезеңінде өмір сүріп жатырмыз. Бізді жарнамалық ұрандар мен шаблондар, ұйқы мен отбасылық құндылықтарды ысырғызып тастайтын дедлайнды қоршап тұр. Әсіресе, мегаполис тұрғындары үнемі шиеленіс, асығыс-аптығу, сергелдең жағдайында болады. Бұл адам ағзасының ресурстарын сарқып, дене дүрбелең шабуылдарымен сананы әлсірете бастайды. Осындай сәтте, бірден кері бағытта бұрмалану пайда болып, ол депрессияға ауысады, онымен бірге күш пен көңіл-күйдің төмендеуі, өмірге құштарлықты сезіну, өзге дүниелерге қызығушылық жоғалады. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының мәліметі

бойынша, депрессия қазіргі уақытта мүгедектікке әкелетін әлемдегі ең көп таралған себеп болып отыр. Депрессияның ауыр түрлері барлық пациенттерді құтқара алмайды.

Бірақ, мұның да шешімі үмітсіздік тудырмайды, бүгінгі күнге дейін депрессия мен мазасыздықпен күресудің көптеген тиімді әдістері жасалды. Психикалық денсаулық саласындағы мамандардың бірлескен жұмысы денеге физиологиялық және психологиялық деңгейде әсер етуге мүмкіндік береді, сондықтан қазіргі уақытта потенциал пен жалпы өмір сапасы жақсарады. Дегенмен, көптеген адамдар педагог-психологтардың көмегіне жүгіне бермейді. Көпшілік адамдар кеңес алуға шешім қабылдаймын дегенінше, қаншама уақытты ауыр жағдайда өткізгендігін байқамай қалады.

Психологияға қатысты жұмыстар – түсініксіз, ал тәжірибелі маманның кеңесін алу – екінші бірінің қалтасын көтере бермейтіні анық. Бұндай стигматизация психологияға қатысты мамандарды, оның ішінде, педагог-психологтарды да заманауи сұраныстарға сәйкес келетін, ыңғайлы және қызығушылық тудыратын халыққа көмектесудің тиімді тәсілдерін іздеуге мәжбүр етеді. Қазіргі күні әлеуметтік желілерде, видеохостинг пен түрлі мессенджерлерде педагогикалық-психологиялық қызметті қолжетімді ету тенденциясы жүруде, бірақ оның өзі келесі кезеңге өту керектігін байқатады. Бұл, атап айтқанда, виртуалды шындық психотерапиясына, педагогикалық-психологиялық өзіне-өзі көмек көрсетуге арналған қосымшаларға және жасанды интеллект Робот психологтарына қызығушылықтың артуымен түсіндірілуі мүмкін. Бұл құралдар қаншалықты тиімді және тірі жанды маманды алмастыра алады ма деген екіұшты ойлар жетерлік.

Қайталаудан жалықпаймын, Біз қызықты уақытта өмір сүріп жатырмыз: планетаның кез келген жерінде отырып кез келген ақпаратқа және адамдармен қарым-қатынасқа тәулік бойы қол жеткізе аламыз. Адамзат тарихында мұндай жағдай бұрын-соңды болмағандықтан, оның жақсы немесе жаман екенін нақты айту қиын. Әлеуметтік желілер мен шексіз цифрлық кеңістік бірқатар жаңа невроздар мен проблемаларды тудырғанымен, ғалымдар мен психологтар технологиялық прогрестің артықшылықтарына көбірек ден қоюға тырысады.

Нәтижелер

Қазіргі коммуникация құралдары қарым-қатынас формаларының әлдеқайда кең спектрін ұсынып, шексіз таңдау бере алады. Бейнеконференциялар мен мессенджерлердің арқасында үйден, кеңседен отырып-ақ маманмен сөйлесе аласыз. Бүгінде ғаламтордағы психотерапияның жеке хаттамалары мен этикалық стандарттары әзірленуде, ал арнайы кодтау хат алмасудың, телефон қоңырауларының немесе бейне қоңыраулардың құпиялылығын сақтайды. Мұның бәрі клиенттер мен пациенттерге көмек сұрау процесін едәуір жеңілдетеді және сылтау мен қарсылық қаупін азайтады. Алайда мұндай инновациялар ешкімді таң қалдырмайды.

Сонымен қатар, мобильді қосымшалар – адамның өзін-өзі танудағы өзіндік прогресті түсіруге мүмкіндік береді, ықтимал қауіптерден сақтандырады. Мысалы, MoodKit мобильді қосымшасында сіз өзіңіздің теріс ойлауыңызды бақылай аласыз, көңіл-күй журналын жүргізе аласыз және өміріңізді күн сайын жаңа жолмен құруға көмектесетін әрекеттерді жоспарлай аласыз. Mobilize сияқты кейбір қолданбалар депрессияның алғашқы белгілерін уақытында тану үшін пайдаланушының орналасқан жерін және олардың онлайн және нақты өмірдегі әлеуметтік өзара әрекеттесу әрекеттерін бақылайды. Одан бөлек, IOS және Android жүйелеріндегі Meditopia – ойды шоғырландыру және медитация, шиеленісті жеңілдету үшін тыныс алу жаттығулары, ұйқы және релаксация музыкасы, эмоцияларыңыз бен сезімдеріңізді білуге машықтану-мұның бәрі ұтымды және сабырлы болуға, қажеттіліктеріңізді білуге, оқиғаларға азырақ жауап беруге және сіздің өміріңіздегі стресс деңгейін төмендетуге көмектесуге бағытталған; IOS және Android жүйелеріндегі Daylio - бұл электронды күнделік, Mindshift – мазасыз күйлерден арылуға арналған қосымша, т.с.с. түрлері өте көп.

Warbletoncouncil агенттігі әлем бойынша ең үздік топ – 7 психологиялық мобильді қосымшаларды ұсынады (2-сурет).

Сурет 2. Warbletoncouncil агенттігі әлем бойынша ең үздік топ – 7 психологиялық мобильді қосымшалар

Ең алғашқы орында *3D-Мозг* мобильді қосымшасы. Нью-Йорктағы Cold Spring Harbor зертханасымен байланысты беделді ДНҚ оқыту орталығы пайдаланушыға 3D форматындағы ми картасын ұсынады, оның барлық құрылымдары түстермен бөлінген. Сонымен қатар, мидың бөліктерінен басқа, мидың әр аймағының қалай жұмыс істейтіні, ол бұзылған кезде не болатыны және оған әсер етуі мүмкін психикалық аурулар туралы ақпаратқа қол жеткізуге болады. Бұдан бөлек, әрбір ақпарат ресми ғылыми дереккөздерде жарияланған және ең соңғы неврологиялық зерттеулерге сілтемелермен бірге жүреді. Қосымшаны пайдалану тегін.

Екінші орында *APA Monitor+* мобильді қосымшасы – американдық психологиялық қауымдастықтың (APA) ресми қосымшасы. Оның көмегімен бүгінгі күнге дейін жарияланған 150 000-нан астам мүшесі бар осы беделді қауымдастық жариялаған неврология саласындағы көптеген жаңа жаңалықтарға қол жеткізуге болады. Сонымен қатар, психология әлеміне арналған ғылыми мақалалар подкасттар, баяндамалар, жаңалықтар жарияланып тұрады.

Үшінші орында – *Психотесттер*. Пациенттеің мәселелерін анықтауда үлкен көмегін тигізеді.

Төртінші – *Таймер аналитики*. Жаңа буын терапиясы туралы білім алу, зейін туралы білімді дамыту немесе жай ғана релаксацияны іздеу болсын, бұл нарықтағы ең жақсы медитация қосымшаларының бірі. Time журналы бұл қосымшаны жылдың ең үздіктерінің бірі деп атаған, сонымен қатар мұнда, оның сабақтарының бір бөлігі ретінде, ең беделді медитация оқытушылары (Хосе Л.Менендес, Лорения парада Ампудия және басқалары) жұмыс істейді. Мұнда сіз жүздеген медитацияларды, пікірталас топтарын, музыкалық тректерді және қоршаған орта дыбыстарын және т.б. таба аласыз.

Бесінші орында – *КПТ-компаньон* мобильді қосымшасы. Когнитивті мінез - құлық терапиясы – пациенттерге дұрыс емес немесе жағымсыз ойларды түсінуге көмектесетін психотерапияның кең таралған түрі. Сондықтан олар қиын жағдайларда нақты жауап табуға көмектеседі. Терапияның бұл түрі күнделікті болып табылады және СВТ қолданбасы оны тез және оңай түсінуге көмектеседі. Онда жеңіл қабылданатын бірнеше көрнекі құралдар, 500-ден астам жазбалар мен күнтізбелер бар, олар жеке-тұлғалық өсуді мақсат еткен кез келген адамға қолжетімді.

Алтыншы орында – *Психология* мобильді қосымшасы. Адам жасаған әртүрлі психологиялық ағымдарды жалпылауға және жеткізуге қатысты ең тиімді қосымшалардың бірі: психоанализ, бихевиоризм, когнитивизм, гуманистік психология, психобиология және трансперсоналды психология. Әр тақырыптық блоктың ішінде оның шығу тегі, функциялары, пайдалылығы және көмекші ағымдары талданады. Негізгі теориялық білімді алудың тамаша нұсқасы ретінде сипатталады.

Жетінші орында – *PIR* (ішкі резидент психолог) - клиникалық психология бойынша маман психолог біліктілігін алу үшін қажетті оқу курсы. 1993 жылы Испаниядан басталған, денсаулық сақтау саласында психолог болып жұмысқа орналасқысы келетіндерге таптырмас білім [9].

Қазіргі заманғы психотерапияның ең перспективалы бағыттарының бірі - виртуалды шындықты пайдалану. Клиникалық психологтар мен неврологтар депрессия мен психикалық жарақаттардың салдарын емдеуде, сондай-ақ көмекші мамандықтарды дайындауда VR көздірігін қолдану мүмкіндіктерін белсенді түрде зерттеуде. Мысалы, Барселона университетінде жүргізілген экспериментте камерадағы адамдар өздерінің психологиялық мәселелерін сипаттап, содан кейін виртуалды шындық көздірігінің көмегімен олар өздеріне сырттан қарап, психологиялық кеңес берді. Қатысушылар Зигмунд Фрейдке айналған кезде ең тиімді нәтижелерге қол жеткізді: бұл иллюзия оларға өз құзыреттілігіне сенімділік берді [10].

Лондон университетінің колледжі мен Барселона университетінің командалары бірлесіп жүргізген тағы бір VR зерттеуінде субъектілер ренжіген баланы жұбату үшін кейіпкерді басқарды. Содан кейін виртуалды шындық форматында олар өздері жылулық пен қолдау көрсететін кейіпкердің орнында болды. Қатысушылар өздерінің шынайы жанашырлықтарын сезініп, өзін-өзі сынаудан бас тарту жолына түсіп, өз тәжірибелерімен жаңа тәсілдермен күресуді үйренді, нәтижесінде депрессиялық белгілердің ауырлығы айтарлықтай төмендеді.

XXI ғасырдағы психотерапияда ең қызықты және жұмбақ сала - жасанды интеллект. Әлеуметтік желілерде Google Brain өзін-өзі оқытатын жасанды интеллект жобасының негізін қалаушы Эндрю Юн (Andrew Ng) Стэнфорд университетінің ғалымдары айналысатын Woebot психотерапевт-чат-боты бойынша жұмысты басқарады деген жаңалық тарады. Бұл чат-бот депрессия мен мазасыздықпен ауыратын науқастарға когнитивті мінез-құлық психотерапиясының негізінде хат алмасуға мүмкіндік береді.

Бұл тәсіл психологиялық проблемалар мен көңіл күйдің қайнар көзі бізде болып жатқан оқиғалардың өзі емес, оларға деген көзқарасымыз деген идеяға негізделген. Осыған байланысты, жұмыста сіз балалық шақта бастан өткерген немесе болашақта сізді қорқытатын нәрсе емес, дәл қазір өзіңізді қалай ұстайтыныңыз және сезінетініңіз маңызды болады. Қазіргі ойларыңыз бен мінез-құлқыңызды өзгерту әлемнің барабар және шынайы бейнесін қалыптастыруға және кез келген уақытта өзіңізді жақсы сезінуге көмектеседі. Сондықтан Woebot сізге тым жалпыланған қорытындылар жасаған кезде кеңес бере алады. Мысал ретінде, құрдастарыңызбен немесе жақын адамыңызбен кикілжің орналғаннан кейін сіз чатботқа шағымданатын болсаңыз (сізді ешкім жақсы көрмейтіндігі немесе түсінбейтіндігі және т.б.) ол сізге бұл сіздің ойыңызды бұрмалайтын когнитивті қателік деп жауап береді. Оның дұрыстығын растау үшін ол сіздің деструктивті сенімдеріңізді жоққа шығару мақсатында сіздің өміріңізден бірқатар мысалдар келтіреді. Бұл, әрине, оның жұмысының және үнемі өзін-өзі оқытудың бір ғана аспектісі.

Зерттеулер көрсеткендей, когнитивті-мінез-құлықтық психотерапия психотерапевтпен бетпе-бет сөйлескенде де, онлайн форматта да бірдей тиімді. Олай болса, неге бұл міндеттерді тәулік бойы демалыссыз және ұйқысыз байланыста бола алатын, сонымен бірге ең тиімді хаттамаларды ұстанатын және клиенттің әлемінің жеке бейнесіне бейімделетін өзін-өзі оқытатын машинаға бермеске? Сонымен қатар, бұл пациенттердің құзыреттілігі мен этикалық ережелерді сақтауға үміттеніп, бейтаныс адамға құпиясын ашуда ыңғайсыздық тудыратындай сезім тудырмайды.

Woebot әзірлеушілерінің өздері психотерапевттерді жұмыссыз қалдыруға тырыспайды, тек сұранысқа сәйкес балама ұсынуға тырысады деп мәлімдейді. Дегенмен, Робот психотерапевттерінің болуы идеясы ғылыми және практикалық қоғамдастықта әртүрлі талқылауларға тап болуда. Мысалы, Ресейдегі Acceptance and Commitment Therapy бойынша тренер, когнитивті-мінез-құлықтық психотерапевті, клиникалық психолог Павлов Н.И.: «Менің ойымша, Айзек Азимовтың романдарындағыдай, робот-психотерапевттерді тірі адаммен шатастырып аларлықтай деңгейге жетпейінше, оларды қолдану кең етек жая қоймас. Өйткені психотерапия – бұл технология емес, оның астарында – адамның қарым-қатынасы жатыр. Бұл көбінесе психотерапевттің жеке басына, оның тәжірибесіне, қарым-қатынас дағдылары, жанашырлық деңгейі және маманның әдісіне деген сенімге тікелей байланысты. Психотерапиялық модель – бұл терапевтік ойлауды ұйымдастырудың тәсілі. Иә, олардың тиімділігі мен өнімділігі туралы зерттеулер бар, бірақ олар егжей-тегжейлерді көрсете бермейді. Дегенмен, Роботтар бастапқы қабылдау мен негізгі диагностиканы алмастыра алады. Мысалы, Coursera платформасындағы Джонс Хопкинс Университеті апаттан аман қалған адамдарға алғашқы психологиялық көмек курсын ұсынады. Бұл әдістің мәні жедел көмекке мұқтаж адамдардан өзін-өзі жеңетіндерді жоюға арналған хаттамада. Бұл, яғни жасанды интеллект пациенттерді алғашқы қабылдау мен сұрыптау жүктемесін азайтып психотерапевттердің жұмысында маңызды көмек бола алады» деп өз ойын білдерген екен [11].

Талдау

Байқағанымыздай, жоғарыда аталған мобильді қосымшалар мен бағдарламалардың барлығы тікелей психологияға ғана арналған және олардың барлығы шетелдік мобильді қосымшалар, яғни отандық өнім жоқ. Оған қоса, жалпы IOS және Android жүйелерінде де тек педагогика-психологиялық қызметті онлайн жүзеге асыруға мүмкіндік беретін шетелдік болсын, отандық болсын мобильді қосымша немесе бағдарлама жоқ. Сондықтан да, психология ғылымының цифрланып жатқанында, психология мен педагогиканың түйіскен саласы педагогика-психологияның қызметінің цифрлануы да өте маңызды, өзекті мәселе деп санаймыз. Яғни, педагогикалық-психологиялық қызметті виртуалды жүзеге асыратын отандық мобильді қосымша немесе бағдарлама болатын болса, өз саласында жасалған алғашқы бастама болып, еліміздің педагогикалық-психологиясының дамуына өте үлкен серпіліс болары анық. Ол үшін болашақ педагог-психолог мамандарды цифрландырылған қызметті жүзеге асыруға дайындауымыз шарт. Осы тұста, болашақ педагог-психологтардың (аталмыш мамандықтың 4-курс студенттері) өз қызметтерінің цифрлануына қатысты пікірлерін білу мақсатында сауалнама жүргізген болатынбыз. Сауалнамаға бітіруші курс студенттерін таңдаудағы мақсатымыз – олар төрт жыл бойы өз мамандықтарының қыр-сырын біліп, жан-жақты іс-тәжірибелерден өтіп, түрлі мәселелерге қатысты білім, білік жинағандықтан, мамандыққа қатысты қандай болсын өзгеріске өз ойларын ашық, еркін жеткізе алады.

Сауалнама «Педагогикалық-психологиялық қызметті цифрландыру» тақырыбы аясында құрастырылған 10 ашық және жабық сұрақтардан тұрады. Сауалнама мазмұны түсінікті болуы үшін сауалнаманың сұрақтарын ұсынамыз:

1. Еліміздің білім беру саласының толықтай цифровизациялануына қатысты ойыңыз қандай? Қандай оң және теріс әсерлерін байқайсыз?

2. Педагогикалық-психологиялық қызметті цифрландыруға қатысты пікіріңіз:
3. Сізге, маман ретінде, педагогикалық-психологиялық қызметті онлайн жүргізген тиімді ме немесе офлайн ба?
4. Педагогикалық-психологиялық қызметті цифрлы жүргізуге ақпараттық технологиялық біліміңіз жеткілікті ме?
  - а) иә ә) жартылай жеткілікті б) жоқ, толықтыруды қажет етеді
5. Педагогикалық-психологиялық қызметті цифрлы жүзеге асырып жүрген қандай қосымшаларды білесіз?
6. Педагогикалық-психологиялық қызметті арнайы қосымша арқылы жүргізуге дайынсыз ба?
7. Өз педагогикалық-психологиялық қызметіңізді цифрландыру үшін арнайы бағдарлама (қосымша) жасақтай аласыз ба? Немесе қандай мамандармен бірлесіп іс-әрекет жүргізуіңіз мүмкін?
8. Егер «иә» болса, ол қосымша қазіргі қолданыстағы қандай қосымшаның аналогы болуы мүмкін?
9. Мамандығыңызды цифрландыруға қажетті білімді алу үшін Сіз қандай пәндерді оқып, қандай дағдыларыңызды арттырғыңыз келеді?
10. Сіз, егер клиент болсаңыз, педагогикалық-психологиялық қызметті гаджеттер немесе белгілі бір қосымшалар арқылы алуға келісер ме едіңіз?

Сауалнамаға барлығы 25 студент қатысты. Сауалнама нәтижелеріне талдау жасайтын болсақ, бітіруші студенттердің педагогикалық-психологиялық қызметті онлайн немесе мобильді қосымша арқылы жүргізуге қатысты ойларының екіге бөлінгендігін байқай аламыз. Мәселен, сауалнаманың «Еліміздің білім беру саласының толықтай цифровизациялануына қатысты ойыңыз қандай? Қандай оң және теріс әсерлерін байқайсыз?» деген алғашқы сұраққа және «Педагогикалық-психологиялық қызметті цифрландыруға қатысты пікіріңіз» деген сұрақтарға студенттердің 17-і «қолдайтынын, уақытты үнемдеуге мүмкіндік беретінін» атап өтсе, қалған 8 студент «білім беру сапасының, педагогикалық-психологиялық қызмет сапасының төмендеу қаупі бар екендігін ескеріп, қарсылықтарын» білдірген (3-сурет).

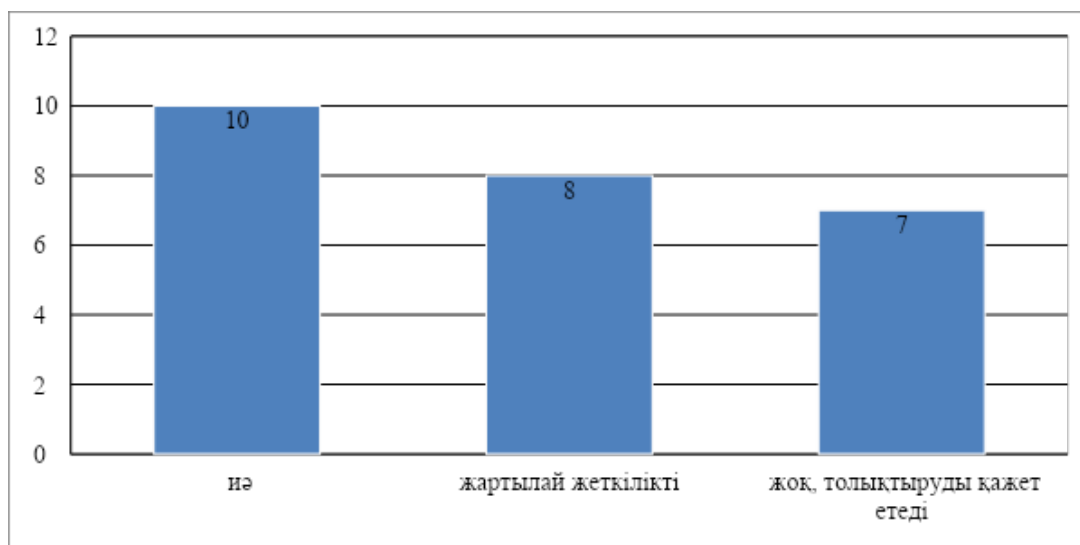

Сурет 3. Сауалнаманың бірінші және екінші сұрақтарына жауап нәтижелері

«Сізге, маман ретінде, педагогикалық-психологиялық қызметті онлайн жүргізген тиімді ме немесе офлайн ба?» деген сауалнаманың үшінші сұрағына, алғашқы нәтижедегідей, студенттердің 68 %-ы тиімділігі «жоғары мобильді қосымша немесе платформа болған жағдайда – онлайн тиімді» деп шартты жауап берсе, қалған 32%-ы «клиентпен жұмыс жасауда шынайы («тірі») энергия алмасудың болмауы – жұмыстың мақсатына кедергі келтіретіндігін» алға тартады. Бұл ретте, клиентпен жұмыс жасауда

педагог-психолог маманның жалпы имиджінің, жұмыс жасау аурасының, кабинеттің әсері де ескерілу керектігін айта кеткеніміз жөн. Дегенмен, білікті IT-маманның көмегімен педагог-психологтың имиджін, жұмыс жасау аурасын, жұмыс кабинетін виртуалды түрде (Мәселен, виртуалды 7D, 9D көзілдіріктер, т.с.с.) ұсынуға мүмкіндік бар.

Сауалнаманың 4-9 сұрақтары студенттердің педагогикалық-психологиялық білім мен АКТ қатысты білім деңгейін анықтауға арналған блок болып табылады. Ондағы «Педагогикалық-психологиялық қызметті цифрлы жүргізуге ақпараттық технологиялық біліміңіз жеткілікті ме?» деген төртінші сұраққа студенттердің 10-ы «иә», 8-і «жартылай жеткілікті» деп, АКТ білімдеріне сенімсіздіктерін білдірсе, 7-і «жоқ, толықтыруды қажет етеді» деп жауап берген (4-сурет).

Сурет 4. Студенттердің педагогикалық-психологиялық қызметті цифрлы жүргізуге АКТ білім деңгейі

Аталған жауапқа сәйкес, студенттердің 40%-ы ғана педагогикалық-психологиялық қызметті онлайн жүргізуге білім мүмкіндіктерін жететінін байқатса, қалған 60%-ы қосымша АКТ білім алуды қажет етеді. Мұнда, барлық студенттің жартысынан көбі қосымша білім алуды қажет ететіндіктен, педагогикалық-психологиялық қызметті онлайн жүргізу үшін оларға алдын ала қосымша курс тағайындалу қажеттілігі туындайтынын байқай аламыз.

Сонымен қатар, жоғарыда жауаптар «Өз педагогикалық-психологиялық қызметіңізді цифрландыру үшін арнайы бағдарлама (қосымша) жасақтай аласыз ба? Немесе қандай мамандармен бірлесіп іс-әрекет жүргізуіңіз мүмкін?» деген сұрақтарға да сәйкес келетіндігін ескеруіміз қажет. Студенттердің жартысынан көбі IT-маманның көмегіне жүгінетіндіктерін алға тартады.

Сауалнаманың бесінші, алтыншы және сегізінші сұрақтары болашақ педагог-психологтардың педагогикалық-психологиялық мобильді қосымша немесе платформаға қатысты білімдерін анықтауға бағытталған болатын. Онда да студенттер тек психологияға ғана қатысты мобильді қосымшалар мен платформалар, әлеуметтік желіде блогтарды ғана жазып, таза педагогикалық-психологияға арналған қосымшалар туралы бейхабар екендерін көрсетті. Мақаланың негізгі бөліміндегі мобильді қосымшаларға арналған талдау нәтижелері мен студенттердің жауабы сәйкес келеді. Яғни, педагогикалық-психологиялық қызметті жүзеге асыратын мобильді қосымша немесе платформаның, виртуалды кабинеттің өзекті екендігі көрініп-ақ тұр.

Сауалнаманың тоғызыншы сұрағына сәйкес студенттер АКТ-ға қатысты сайт құрастыру, бағдарламалау, кодтау, т.с.с. онлайн платформа жасауға қажетті білім беру

пәндері мен қосымша – менторлық, онлайн коучинг, т.с.с. пәндерге қызығушылықтарын байқатқан. Сонымен қатар, сауалнаманың қорытынды бөліміндегі «Сіз, егер клиент болсаңыз, педагогикалық-психологиялық қызметті гаджеттер немесе белгілі бір қосымшалар арқылы алуға келісер ме едіңіз» деген сұраққа, студенттер алғашқы сұраққа жауап бергеніне қарамастан (17-і «қолдайды», 8-і «қолдамайды»), 22 студент «иә» деп жауап беріп, 3-і ғана «жоқ» деп жауап берген. «Иә» деп жауап берген студенттерден алғашқы сұраққа жауаптарымен арасындағы жауап алшақтықтарының себебін сұрағанымызда, «Клиент болсам, дайын материалға келемін, сондықтан онлайн болғаны тиімді» деп клиент рөлінде жауап берді. Бұл сұрақтан алатын нәтижелеріміз, клиент үшін онлайн педагогикалық-психологиялық қызмет тиімді екендігін байқаймыз.

Қорытынды

Жоғарыда берілген ақпараттар легі негізінде мақаламызға қорытынды жасайтын болсақ, педагогикалық-психологиялық қызмет, білім беру саласында қашан да өзекті. Тек бүгінгі Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайында оның да цифрландырылуы өте маңызды болып табылады. Дегенмен, цифрландыру педагогикалық-психологиялық қызметті бейнеконференция немесе смс-хабарлама арқылы жүргізу ғана емес, одан жоғары ғылыми жаңалықты талап етеді. Осы тұста, педагогикалық-психологиялық қызметті цифрландыруға қатысты бірнеше ұсыныстарды атап өткім келеді:

- Педагогикалық-психологиялық қызметті онлайн жүргізу платформасын құру;
- Педагогикалық-психологиялық қызметті жүргізу үшін мессенджерлердің мүмкіндіктерін кеңінен пайдалану;
- виртуалды көзілдіріктер арқылы педагог-психологтың виртуалды кабинетін құру;
- робот-педагог-психолог бағдарламасын жасақтау

Бүгінде психология ғылымы көптеген зерттеу жұмыстарын жүргізгенімен, оның цифрлануы ауыз толтырып айтарлықтай деңгейде емес. Дегенмен, педагогикалық-психологияның цифрлануы психология ғылымының өзі де серпіліс жасап, еліміздің Білім беру мен Ғылым саласының дамуына үлкен өзгерістер алып келетіндігіне кәміл сенімдіміз.

Әдебиеттер тізімі

1. «Цифрлы Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасы. [Электрондық ресурс] – URL: <https://zerde.gov.kz/> (жүгінген күні: 27.09.2022).
2. Семенова Р.И. STEAM-образование и занятость в информационных технологиях как факторы адаптации к цифровой трансформации экономики // Инновации. – 2019. – №10(252). – С. 58-70.
3. OECD. Future of education and skills. Education 2030. [Электрондық ресурс] – URL: [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf) (жүгінген күні: 27.09.2022).
4. Ахметжанова Г.В., Емельянова Т.В. Формирование навыков цифрового творчества у будущих бакалавров психолого-педагогического образования // Инновации. – 2021. – №3(15). – С. 45-53.
5. Kerimbayeva N., Akramova A., Suleimenova J. E-learning for ungraded schools of Kazakhstan: Experience, implementation, and innovation. Education and Information Technologies // The Official Journal of the IFIP Technical Committee on Education. – 2016. – Vol. 21(2). – P. 443-451. DOI: 10.1007/s10639-014-9331-y.
6. Мореева Н.А. Педагогика среднего профессионального образования. В 2-х т. Том 1. Дидактика. – Москва: Изд. центр «Академия», 2008. – 432 с.
7. Төлешова Ұ.Б. Психологиялық-педагогикалық жеке адам диагностикасы: оқу құралы. – Алматы: Қазақ университеті, 2013. – 142 б.
8. Бурлачук Л.Ф. Психодиагностика. – Санкт-Петербург, 2003. – С. 384.
9. 7 лучших приложений для психологов. [Электрондық ресурс] – URL: <https://ru1.warbletoncouncil.org/apps-psicologos-991> (жүгінген күні: 27.09.2022).

10. Левицкая (Полякова) Л. Интернет консультирование и психотерапия: основы, организация практики и продвижение психолога. [Электрондық ресурc] – URL: <https://www.litres.ru/book/liliya-levickaya-pol/internet-konsultirovanie-i-psihoterapiya-osnovy-organ-56556735/> (жүгінген күні: 27.09.2022).

11. Сучилина Д. Цифровая психотерапия: как новые технологии меняют индустрию психологической помощи. [Электрондық ресурc] – URL: <https://posta-magazine.ru/article/digital-psychology/> (жүгінген күні: 27.09.2022).

Т. Хасенқызы, А.С. Акрамова

Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан

Возможности использования цифрового образования в психолого-педагогической деятельности

Аннотация. В статье рассматриваются особенности ведения психолого-педагогической деятельности через цифровое образование. В частности, сравнивая уровень Казахстана в переходе к цифровизации с мировым, дифференцируется характер цифровых технологий, электронных средств, систем, устройств, ресурсов и информации, влияющих на все сферы жизни людей в целом. Классифицировано значение цифрового творчества в цифровом образовании и их виды. Даны основные направления и модель педагогико-психологической деятельности, даны всесторонние представления о ней. Кроме того, определены ведущие психологические мобильные приложения и платформы, способствующие цифровой организации психолого-педагогической деятельности, проанализированы их особенности. Для того, чтобы узнать мнение выпускников о цифровизации психолого-педагогической деятельности, проводится анкетирование, результаты анкетирования передаются через диаграммы. В заключительной части статьи автор дает несколько рекомендаций по оптимальной цифровизации психолого-педагогической деятельности.

Ключевые слова: педагогико-психологическая служба, цифровые технологии, цифровизация психолого-педагогической деятельности, возможности цифрового образования, педагогико-психологические мобильные приложения.

T. Khassenkyzy, A.S. Akramova

Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

Possibilities of using digital education in the pedagogical and psychological service

Abstract. The article discusses the features of conducting pedagogical and psychological activities through digital education. In particular, comparing the level of Kazakhstan in the transition to digitalization with the world level, digital technologies, electronic means, systems, devices, in general, the nature of resources and information affecting all spheres of people's lives are differentiated. The importance of digital creativity in digital education and their types are classified and shown. With a comprehensive understanding of the concept of pedagogical and psychological activity, its main directions and model are given. In addition, leading psychological mobile applications and platforms that can contribute to the digital organization of pedagogical and psychological activities are identified and their features are analyzed. In order to know the thoughts of graduates regarding the digitalization of the pedagogical and psychological service, a survey is conducted, and the results of the survey are presented using diagrams. In the final part of the article, several recommendations are given on the part of the author for the optimal digitalization of the pedagogical and psychological service.

Keywords: pedagogical and psychological service, digital technologies, digitalization of pedagogical and psychological services, digital educational opportunities, pedagogical and psychological mobile applications.

References

1. «Cifrlы Kazakstan» memlekettik bagdarlamasy ["Digital Kazakhstan" state program]. [Electronic resource] – Available at: <https://zerde.gov.kz/> (accessed: 27.09.2022). [in Kazakh]
2. Semenova R.I. STEAM-obrazovanie i zanyatost' v informacionnyh tekhnologiyah kak faktory adaptatsii k cifrovoj transformatsii ekonomiki, Innovatsii [STEAM education and employment in information technologies as a factor of adaptation to the digital transformation of the economy, Innovations], 10(252), 58-70 (2019). [in Russian]
3. OECD. Future of education and skills. Education 2030. [Electronic resource] – Available at: [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf) (accessed: 27.09.2022).
4. Ahmetzhanova G.V., Emel'yanova T.V. Formirovanie navykov cifrovogo tvorchestva u budushchih bakalavrov psihologo-pedagogicheskogo obrazovaniya, Innovatsii [Formation of skills of digital creativity in future bachelors of psychological and pedagogical education, Innovation], 3(15), 45-53 (2021). [in Russian]
5. Kerimbayeva N., Akramova A., Suleimenova J. E-learning for ungraded schools of Kazakhstan: Experience, implementation, and innovation. Education and Information Technologies, The Official Journal of the IFIP Technical Committee on Education, 21(2), 443-451 (2016). DOI: 10.1007/s10639-014-9331-y.
6. Moreeva N.A. Pedagogika srednego professional'nogo obrazovaniya. V 2-h t. Tom 1. Didaktika [Pedagogy of secondary professional education. B 2-x t. Volume 1. Didactics] (Moskva: Izd. centr «Akademiya», 2008, 432 s.) [Moscow: Publishing center "Akademiya", 2008, 432 p.]. [in Russian]
7. Tolshova U.B. Psihologiyalyk-pedagogikalyk zheke adam diagnostikasy: oku kuraly [Psychological-pedagogical diagnosis of an individual: textbook.] (Almaty: Kazak universiteti, 2013, 142 b.) [Almaty: Kazakh University, 2013, 142 p.]. [in Kazakh]
8. Burlachuk L.F. Psihodiagnostika [Psychodiagnostics] (Sankt-Peterburg, 2003, 384 s.) [St. Petersburg, 2003, 384 p.]. [in Russian]
9. 7 luchshih prilozhenij dlya psihologov [7 best applications for psychologists]. [Electronic resource] – Available at: <https://ru1.warbletoncouncil.org/apps-psicologos-991> (accessed: 27.09.2022). [in Russian]
10. Levickaya (Polyakova) L. Internet konsul'tirovanie i psihoterapiya: osnovy, organizatsiya praktiki i prodvizhenie psihologa [Internet counseling and psychotherapy: basis, organization, practice and advancement of psychology]. [Electronic resource] – Available at: <https://www.litres.ru/book/liliya-levickaya-pol/internet-konsultirovanie-i-psihoterapiya-osnovy-organ-56556735/> (accessed: 27.09.2022). [in Russian]
11. Suchilina D. Cifrovaya psihoterapiya: kak novye tekhnologii menyayut industriyu psihologicheskoy pomoshchi [Digital psychotherapy: how new technologies are changing the psychological care industry]. [Electronic resource] – Available at: <https://posta-magazine.ru/article/digital-psychology/> (accessed: 27.09.2022). [in Russian]

Авторлар туралы мәлімет:

Хасенқызы Т. – «Педагогика және білім беру менеджменті» кафедрасының 1 курс докторанты, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Масанчи 39 көшесі, Алматы қаласы, Қазақстан.

Акрамова А.С. – педагогика ғылымдарының кандидаты, «Педагогика және білім беру менеджменті» кафедрасының доценті, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Масанчи 39 көшесі, Алматы қаласы, Қазақстан.

Khassenkyzy T. – 1st year doctoral student of the Department of «Pedagogy and Educational Management», Al-Farabi Kazakh National University, 39 Masanchi Street, Almaty, Kazakhstan.

Akramova A.S. – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of «Pedagogy and Educational Management», Al-Farabi Kazakh National University, 39 Masanchi Street, Almaty, Kazakhstan.